

fázisok és napfogyatkozások helyett az érvágás táblázata s az ezzel összefüggő kérdések a lényeges részletek. Különben a csillagászati részben is túlnyomó volt az asztrológiai elem, bár többször megesett, hogy a naptárhoz tartozó praktika, vagyis az évi csillagjósolás eredménye, külön füzet alakjában adatott közre.

Az asztrológiai tudakosság e posványos termékei azonban a józanabbul gondolkozók részéről már a XV. század vége felé kihívták a kritikát. Hans *Folz* nürnbergi mester 1480-iki kalendáriuma pl. (34 tábla), mely igazi naptári adatokat alig is tartalmaz, erősen népies hangon gúnyolja ki az asztrológiai lápvirágokat; míg egy 1478-iki, valószínűleg baseli kalendárium szerzője (23. tábla), igen józanul arra inti a betegeket, hogy az érvágás és purgálás szabályait csupán »bölcs orvos« útmutatása szerint kövessék. Végül az 1492-iki nürnbergi naptár (72. tábla) szerkesztője, nem éri be az asztrológiai tévedések kárhoztatásával, hanem dicsérőleg emeli ki *Regiomontanus* Jánosnak a naptár tudományosabb újjáalkotása körül szerzett érdemeit.

Ime azok a tanulságok, melyek a XV. század e jelentéktelennek látszó, népies termékeiből levonhatók s melyek lényegesen kiegyesítik a nyomdászat bölesőkorának képét. *Dr. Gulyás Pál.*

Kóssa Gyula: *Magyar állatorvosi könyvészet 1472—1904.* (Állatorvosi kézikönyvtár VIII. köt.) Budapest, 1904. Kiadja a Magyar Országos Állat-Orvos-Egyesület (Pátria kny. részv. társ. nyomása), 8-r. XII, 346 l.

Kóssa Gyula dr., az állatorvosi főiskola tanára, fenti czímen nagy gonddal összeállított bibliográfiáját adja a hazai veterinarus irodalomnak. Munkája Zsámboki (Sambucus) János, nagyszombati születésű orvos- és nyelvtudós 1574-ben Baselben megjelent idevágó latin nyelvű könyvétől kezdve, az 1904. évig megjelent szakirodalmat magában foglalja, közel 1300 tételszám alatt. E tekintélyes szám úgy volt elérhető, hogy Kóssa nemcsak a hazánkban megjelent magyar vagy idegennyelvű nyomtatványokat igyekezett lehetőleg teljesen egybegyűjteni, hanem a külföldön napvilágot látott művek közül is fölvette mindazokat, melyek akár honfitársaink tollát dicsérik, akár a hazai viszonyokra vonatkoznak. Ezenkívül néhány kéziratban maradt, vagy könyvomat útján sokszorosított munkát is fölvelt a szerző érdemes jegyzékébe. Mind e könyvészeti adatok négy csoportba osztva állanak az olvasó rendelkezésére. E csoportok elseje a szerzők neve alatt megjelent dolgozatokat tünteti föl az ábéczé sorrendjében, második a névtelenül megjelent munkákat sorolja fel évszámuk szerint, harmadika az évnélküli anonim munkákat tartalmazza szoros betűrendben, míg a negyedik és utolsó csoport az időszakos kiadványok lajstromát nyújtja.

Szilárd meggyőződése szerzőnknek, hogy »hálátlan feladatra vállalkozik az, a ki bibliografiát ír. Rengeteg fáradsággal olyan könyvet szerkeszt, a melynek tulajdonképen nincsen is igazi könyv jellege, mert hiszen — nem olvassa senki. Legföljebb néhanapján beletekint, aztán bizonytalan időre félreteszi. Már pedig, ha van olyan érzés, a mely az írónak munkája közben buzgalmat, törekvő gondosságot és a célért való lelkesedést ad, úgy bizonyára ilyen érzés annak a reménye, hogy a kész munkát majdan *nocturna et diurna manu* forgatja a hálás olvasó. Hát bizony, a bibliografia-író munkájából hiányzik ez az édes serkentés. De van helyette más, a mely ezt jóformán pótolja, az a meggyőződés t. i. hogy az efféle könyv is *szükséges* könyv.« A maga egész terjedelmében közöltük az előszó e részletét, mely lehet, hogy a szerzői szerénység megnyilatkozása, bár némileg a bibliografia jelentőségének bizonyos lekicsinylését is látszik tartalmazni.

E sorokat olvasva azt hihetnők, hogy Kóssa nem méltányolja eléggé azon jelentős szolgálatokat, melyeket főként a bibliografiának köszönhetnek bármely tudomány szak művelői, midőn egyes problémák megoldásához a történeti alapot kell megteremteniök; pedig nem úgy van, szerzőnk épp ellenkezőleg nagyon élénken érzi a könyvészet történeti szerepének fontosságát s hogy e szerep betöltésére minél alkalmasabbá tegye, nem szorítkozik pusztá czím-másolatokra, hanem a fontosabb munkák tartalmáról, azok keletkezése módjáról és szerzőjükről is megemlékezik, mintegy dióhéjba foglalt okmánytárát adva a magyar állatgyógyítás irodalmának. Művét több sikerült hasonmás, így Zsámboki Vegetius kiadásának (Bázel, 1574) és Tseh (Bóhm) Márton Lovak orvosságos . . . könyvetskéjének (Lócse, 1656) címlapjai, több régibb hazai kiadvány metszetei, Zlamálnak az állatvédelem reformja tárgyában Kossuth-hoz intézett fölterjesztésének néhány sora s néhány kiválóbb szakiró arcképe disziti.

Reméljük, hogy a bibliografiai szempontokból is sikerült munka a szakkörökben minél nagyobb elterjedésre fog találni. —ly—

Hinrichs' *Halbjahrs-Katalog der im deutschen Buchhandel erschienenen Bücher, Zeitschriften, Landkarten usw. Mit Registern nach Stichworten und Wissenschaften, Voranzeigen von Neuigkeiten, Verlags- und Preisänderungen.* 212. und 213. Fortsetzung. 1904. I. und II. Halbjahr. Leipzig. 1904—1905. J. C. Hinrichs. 8-r. 2 köt.

Egész sorozat az, a mivel a lipcei Hinrichs-könyvkereskedés a német bibliográfiai irodalmat évenként gyarapítja. Wöchentliches Verzeichniss der erschienenen und der vorbereiteten Neuigkeiten des deutschen Buchhandels cím alatt a hetenként könyvkereskedői forgalomba jutott és sajtó alatt álló németországi irodalmi